

[Kaj Poulsen]

mange ansatte, skulle have så og så mange elever. Ja men, nu er det jo ikke den eneste pligt, dette folketing har pålagt erhvervsvirksomheder. Der skal opfyldes en række forudsætninger, for at man kan drive privat erhvervsvirksomhed i Danmark, så hvorfor skulle der så ske noget ved, at man pålagde virksomhederne at tage elever ind? Man tilbyder endda i dette forslag, at det skal gøres stort set uden udgift. Nu skal vi altså passe på ikke at blive for pylrede, når det drejer sig om at løse de opgaver, der skal løses.

Jeg ventede spændt på hr. Ole Vig Jensens indlæg, for nu har vi jo i hvert fald opfyldt en af de forudsætninger, han efterlyste, idet vi helt klart har anvist finansieringen i dette forslag. Men nu var problemet altså, at vi lægger ansvaret over på arbejdsgiverne. Ja men hvor skal vi ellers få pengene fra? Vi har set, at lønningerne i 1983 er steget meget begrænset – med 4 pct. – og at timelønssstigningen i erhvervslivet er 9 pct. Hvor kommer forskellen i procentsatsen fra? Den skyldes, at hr. Ole Vig Jensens parti sammen med regeringen har pålagt erhvervslivet betydelige byrder i 1983. Det var for at klare økonomiske problemer. Nu skal vi klare ungdomsarbejdsløshedsproblemer, og så er det altså noget så ubehageligt, at vi beder om at få 20 øre ekstra.

Jeg synes, det er nye tanker fra det radikale venstre her ganske få måneder efter, at det radikale venstre har været med til at indføre helt nye principper på arbejdsmarkedsuddannelsesområdet, hvor arbejdsgiverne blev pålagt en ekstraafgift på 25 øre og de lønmodtagere, som er registreret i ATP, skulle betale den samme 25-øre pr. time. Nu skal vi løse et virkelig stort ungdomsuddannelsesproblem, og så er det lige pludselig blevet fy-ha at lægge ansvaret på arbejdsgiverne. Jeg synes, denne ændring i det radikale venstres holdning er svær at forstå. Men Jyllands-Posten i dag giver måske forklaringen, nemlig at man er nået så langt i forhandlingerne om, hvad den kommende finansminister skal hedde, at man ikke kan gå ret meget op i, hvad undervisningsministeren siger. Det synes vi bare er beklageligt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til det den 12. april 1984 nedsatte udvalg vedrørende forslag til folketingsbeslutning om fremskaffelse af praktikpladser til EFG-lærlinge (beslutningsforslag nr. B 17). Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 54:

Forslag til folketingsbeslutning om betalt frihed til uddannelse.

Af Jytte Andersen (S) m.fl.

(Fremsat 13/3 84).

Sammen med denne sag foretoges den under næste punkt på dagsordenen opførte sag, nemlig:

12) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 77:

Forslag til folketingsbeslutning om betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden.

Af Alice Faber (SF) m.fl.

(Fremsat 22/3 84).

Forhandling

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

De to beslutningsforslag fra socialdemokratiet og SF er gamle kendinge. Den 9. maj 1983 behandlede vi her i tinget to tilsvarende forslag fra de samme partier. Som jeg sagde dengang, er regeringen enig med forslagsstillerne i, at der bør sættes på uddannelse som væsentligt element i vores samfund. Vi har behov for uddannelse og videreuddannelse for at kunne leve op til de ændrede krav, der stilles til os både på arbejdsmarkedet og i samfundet i det hele taget.

Vores holdning til retten til uddannelsesfrihed og de retningslinjer, der opstilles herfor, kan ikke udtrykkes bedre, end det er gjort af daværende undervisningsminister

[Arbejdsministeren]

Dorte Bennedsen her i tinget den 24. marts 1982, hvor vi behandlede et beslutningsforslag fra SF om samme spørgsmål. Fru Dorte Bennedsen sagde dengang, at arbejdsmarkedets parter selv skulle have mulighed for at fastlægge en overenskomstmæssig ret til betalt frihed til uddannelse, samt at staten ikke skulle bidrage til finansieringen af uddannelsesfriheden. Det er stadig min overbevisning, at en reform som den foreslåede får den bedste udformning, hvis arbejdsmarkedets parter finder frem til en ordning, som er afpasset de behov og ønsker, der er på arbejdsmarkedet. Beslutningsforslagene viser da også, at behovene er og nødvendigvis må være forskellige for de forskellige grupper på arbejdsmarkedet. Disse individuelle behov kan netop bedst vurderes ved forhandlinger mellem de berørte parter.

For så vidt angår finansieringen af friheden kan jeg slå fast, at der i den nuværende økonomiske situation ikke er mulighed for at lade staten betale som foreslået af socialdemokratiet. SF har, måske i erkendelse heraf, i stedet foreslået en arbejdsgiverfinansieret ordning. Hvis lønmodtagerne og arbejdsgiverne kan blive enige herom, vil regeringen naturligvis ikke stille sig i vejen.

Jeg vil blot til sidst understrege, at regeringen ikke er indstillet på at tage noget lovgivningsinitiativ om uddannelsesfrihed og finansiering heraf, og regeringen må derfor afvise begge forslag.

Jytte Andersen (S):

Det er en kendsgerning, at der i folketinget er flertal for en opprioritering af voksenuddannelserne og for, at det er nødvendigt at skabe nogle særlig gunstige vilkår for de korttidsuddannede. Debatten i dag drejer sig om at få udmøntet dette flertal i et stykke praktisk og epokegørende politik. Vi har ikke særlig vanskeligt ved at forstå, hvorfor regeringspartierne i denne sag udgør et mindretal. Her er der nemlig tale om en svag og udsat gruppe, der skal støttes, her er der mulighed for at fordele samfundets uddannelsesmæssige ressourcer mere jævnt, og her er der tale om at skabe beskæftigelse. Regeringens politik har ikke hidtil taget hensyn til disse krav. Derfor har vi ikke haft nogen forventninger om, at regeringspartierne og undervisningsministeren og arbejdsministeren i

dag frivilligt giver tilsagn om at støtte betalt frihed til uddannelse, heller ikke selv om betalt frihed til uddannelse i Sverige under 6 års borgerligt styre forblev uantastet. Det er måske et tegn på, at de borgerlige svenske partifæller har mere udsyn end de danske, men vi ved, at der er flertal her i folketingsalen for en voksenuddannelsesreform. Vi tillader os indtil videre at regne med, at den radikale holdning i denne sag er klar, og derfor er regeringen tvunget til positivt at få denne sag bragt på plads.

I socialdemokratiet prioriterer vi betalt frihed til uddannelse meget højt, ikke mindst af samfundsmæssige og menneskelige grunde. Det er sådan, at samfundsforholdene kompliceres mere og mere, og det betyder faktisk en reel fare for vores demokrati, når vores demokrati og folkestyre udvikler sig henimod et ekspertvælde. Der er i et højteknologisk kompliceret samfund en risiko for fremmedgørelse, der bringer demokratiet og tolerancen i fare. Informationsteknologien løber stærkt og indebærer fare for teknologiske analfabeter, og her er de korttidsuddannede de mest udsatte grupper. Erhvervslivet interesserer sig alene for at få uddannet arbejdsstyrken, og det forpligter faktisk det offentlige til at gå ind i en uddannelsesreform med et bredt sigte.

Uddannelsesressourcerne skal fordeles bedre, end tilfældet er i dag. Det er en kendsgerning, at de korttidsuddannede kun får 1 times efteruddannelse for hver gang en, der har lang uddannelse, får 30 timer. Det betyder, at uddannelseskløften øges ikke bare imellem de korttidsuddannede og dem med længere uddannelse, men også imellem generationerne. Vi ved, at beskæftigelseseffekten ved betalt frihed til uddannelse er stor. Vi har set det i Sverige, hvor udviklingen peger på en beskæftigelseseffekt på 70 pct. Der er altså mange gode grunde til at få tilrettelagt en uddannelsespolitik, som bygger på frivillighedens princip, som den socialdemokratiske udgave bygger på, og på et velfungerende voksenuddannelsessystem. Jeg glæder mig over det principielle flertal, som de forslag, vi har til behandling i dag, tyder meget på.

Kirkegaard (KF):

Så har socialdemokratiet endnu en gang søsat sit uddannelsespolitiske flagskib: betalt

[Kirkegaard]

frihed til uddannelse, og endnu en gang må økonomisk ansvarlige partier sige til socialdemokratiet: det er der ikke råd til. Det er da også en kendsgerning, at partiet først kunne fremsætte forslaget efter regeringsskiftet, da finansministeren ikke længere kom fra socialdemokratiet.

Udgiften til én person under uddannelse er af socialdemokratiet selv opgjort til 160.000 kr. pr. år, fordelt med 110.000 kr. til lønkomensation og 50.000 kr. til undervisningsudgifter. Endemålet med forslaget er, at 10 pct. af arbejdsstyrken eller ca. 200.000 personer konstant skal være under uddannelse, og 200.000 gange 160.000 kr. giver som bekendt det formidable beløb 32 mia kr.

Men kan beskæftigelseseffekten så ikke redde økonomien i forslaget? Socialdemokratiet regner – uvist på hvilket grundlag – med en beskæftigelseseffekt på 70 pct., men dette er helt urealistisk. Man kan forsøge at sammenligne effekten med effekten af efterlønsordningen, idet man dog må erindre sig, at denne ordning, altså efterlønsordningen, udelukkende omfatter medarbejdere, der forlader arbejdspladsen for stedse, og det vil altså sige, at beskæftigelseseffekten af BFU-forslaget vil være væsentlig lavere.

I orientering fra socialforskningsinstituttet nr. 1, 1984, som folketingets medlemmer har modtaget netop i denne uge, har socialforskningsinstituttet foretaget en beregning af beskæftigelseseffekten for efterlønsordningen. Der finder man frem til, at effekten er 70 pct. hos kommunerne, 50 pct. hos staten og kun 40 pct. hos private arbejdsgivere eller for hele arbejdsmarkedet under ét 50 pct. Derfor vil jeg godt bede den socialdemokratiske ordfører forklare, hvordan man er kommet frem til en væsentlig højere beskæftigelseseffekt i dette BFU-forslag, hvor medarbejderne kun midlertidigt forlader arbejdspladsen.

Men økonomien i forslaget er én ting. Lige så slemt eller måske værre er det, at der er nogle klare ideologiske overtoner i forslaget, så klare, at man måske med føje kunne overveje, om forslaget i stedet for at blive betegnet BFU, i stedet burde betegnes BFSF, betalt frihed til socialdemokratisk folkeopdragelse. Tag f.eks. bemærkningerne om, at forslaget skal give arbejdstagerne mulighed for at forstå at præge deres situation i samfundet, det er sådan et kort referat af et afsnit i bemærkningerne. Det er jo smukt, ikke

sandt! Men bemærk venligst, at det er kun arbejdstagerne, der skal have denne eventyrlige chance. Eller hvad med den nedladende og bedrevidende holdning over for mennesker med en kort uddannelse? Man vil give dem livskvalitet, siger man, altså underforstået: det har de stakkels mennesker for lidt af i øjeblikket.

Nu lever jeg selv i en del af landet, hvor denne befolkningsgruppe er rigt repræsenteret, og jeg har aldrig kunnet konstatere, at denne befolkningsgruppe har en lavere livskvalitet end personer med en længere uddannelse. Det allerværste: de regionale nævne, der skal administrere hele herligheden, og som skal sammensættes af repræsentanter for arbejdstagerne og de kommunale myndigheder – det vil i praksis sige fagforeningsledere samt nogle kommunalpolitikere, hvoraf ca. halvdelen må formodes at være socialdemokrater – vil efter forslaget få en uhyggelig magt. Dels vil de få stor indflydelse på, hvilke kurser, hvilke uddannelsesinstitutioner der skal nyde fremme, dels vil de få afgørende indflydelse på, hvilke arbejdstagere der kan komme på kursus. Nævnene kan i værste fald blive nogle uhyggelige instrumenter, som kan stramme fagforeningernes greb om det enkelte individ. De artige medlemmer kan belønnes, men hvad med de HKere, der gør oprør mod støtte til socialdemokratiet – for slet ikke at tale om personer, der slet ikke er medlemmer af en fagforening? Hvordan mon det ligger med disse menneskers mulighed for at kunne komme på kursus? Et forslag, der vil give partier eller organisationer mulighed for at stramme grebet om det enkelte individ, fortjener en håndfast afvisning.

Også forslaget fra SF må vi afvise. Forslaget har mange fælles træk med det socialdemokratiske, men adskiller sig klart med hensyn til ordningens finansiering. SF vil lade arbejdsgiverne betale hele gildet og siger åbent, at lønmodtagerorganisationerne skal have den afgørende indflydelse på, hvordan pengene skal bruges.

Hvis parterne på arbejdsmarkedet selv kan blive enige om en sådan finansiering og en sådan ordning, vil vi naturligvis ikke forsøge at forhindre det, men at vedtage en sådan ordning ved lov kan vi ikke gå med til. Det vil i øvrigt i betragtelig grad skade virksomhedernes konkurrenceevne og dermed beskæftigelsen.

[Kirkegaard]

Men jeg må kraftigt understrege, at når vi fra konservativ side afviser begge disse forslag, så skyldes det ikke, at vi vil modsætte os en drøftelse på et realistisk grundlag af voksenuddannelsens fremtid i Danmark. Alt tyder på, at der vil komme et stigende behov for voksenuddannelse, ikke mindst som følge af den teknologiske udvikling, og i en sådan drøftelse deltager vi gerne.

Sander (V):

Da venstres ordfører er blevet forhindret, skal jeg kort meddele, at vi, da begge forslag er genfremsættelser, skal henvise til, hvad der tidligere er blevet sagt, og afvise begge forslag. Dertil vil jeg dog gerne tilføje på linje med ministeren og senest hr. Kirkegaard, at det er klart, at vi naturligvis også er positive i det øjeblik, lønmodtagerne og arbejdsgiverne er enige, men det føler vi også må være en absolut betingelse.

Over for SFs forslag om, at det skal være arbejdsgiverfinansieret, må vi helt klart melde pas. Vi har gennem de seneste måneder og år talt om, hvordan reallønssituationen har udviklet sig, men samtidig har vi glemt, at netop arbejdsgiverne er blevet spændt hårdere og hårdere for, og det kan vi i hvert fald ikke være med til skal strammes yderligere. Efterhånden er vi vel oppe på, at det næsten udgør 30 pct., så lad os stoppe her, hvis dansk erhvervsliv fortsat skal have en fremtid.

Ole Vig Jensen (RV):

I det radikale venstre er vi meget indstillet på at forhandle de to forslag i det udvalgsarbejde, der skal i gang efter førstebehandlingen. Jeg tager de to forslag som udtryk for, at såvel socialdemokratiet som socialistisk folkeparti vil være med til at prioritere voksenundervisningen højt, hermed også en forbedring og udbygning af de muligheder, der skal være for voksne menneskers undervisning og uddannelse. Det er et godt udgangspunkt at have for de drøftelser, der skal i gang, og jeg har da i øvrigt med glæde noteret mig, at det er regeringspartierne ordførere også klar til.

Men jeg må som andre også understrege, at de to forslag, som i øvrigt ikke er identiske, ikke tager udgangspunkt i de realistiske muligheder, der er til stede, når vi ser på fi-

nansieringen af begrebet betalt frihed til uddannelse. Der er ingen tvivl om, hvis vi med held skal give voksne mennesker forbedrede muligheder for uddannelse, at vi ikke kommer uden om også at tage stilling til støtteordninger til dem, og det gælder ikke mindst – det er jeg enig med forslagsstillerne i – de korttidsuddannede, men de korttidsuddannede er en meget, meget stor og bred gruppe. Det er helt givet, at mange af dem ikke vil have brug for de tilbud, der er i disse forslag, så der bliver altså i langt højere grad tale om også her at måtte prioritere langt mere, end de to forslagsstillere selv har gjort sig overvejelser over. Men at vi må indstille os på også på støttesiden at forbedre mulighederne, er der efter det radikale venstres opfattelse ingen tvivl om.

Vanskeligheden med de to forslag – det gælder i helt udpræget grad SFs forslag – er, at de stiller så store krav til økonomien, at det ikke bare tilnærmelsesvis er muligt at realisere tankerne. SFs forslag, som nu er fremsat flere gange – det gælder begge forslag – har vi haft lejlighed til igennem snart flere år at diskutere også ud over landet. Men SF har ikke taget højde for, at det fra alle sider kritiseres som et urealistisk forslag. Forslaget er i øvrigt ikke særlig præcist i sine formuleringer og ej heller i de talopstillinger, man opererer med i bemærkningerne. Det synes jeg er synd for den gode sag, som jeg i øvrigt mener vi er enige om. Jeg synes faktisk, at SF skulle have brugt tiden mellem fremsættelserne til på de punkter, hvor der har været en udbredt og bred kritik af forslaget, at have søgt at gøre det i højere grad realistisk, så det måske havde mulighed for at samle et flertal. Jeg tror, det er rigtigt, som fru Jytte Andersen sagde, at der i folketinget er et flertal for at sikre en udbygning af voksenundervisningen.

Det gælder selvfølgelig også for socialdemokratiet, at de kommer til at sætte kravene ned, hvis det skal have virkning inden for en overskuelig tid. Det synes vi fra radikal side at det skal. Det skal være noget, vi sætter i gang snarest muligt. Jeg skal med de gode grunde, jeg har, vente med at sige noget mere om, hvad vi forestiller os, til den næste sag på dagsordenen.

Jeg må dog sige til socialdemokratiet, at forudsætningen for at afsætte midler til at fremme denne vigtige opgave, der ligger i at

[Ole Vig Jensen]

åbne for betalt frihed til uddannelse for grupper af voksne, selvfølgelig også er, at man er klar til at tage et samlet medansvar for den økonomiske politik, fordi tingene nu engang hænger sådan sammen. Vi vil ikke være i stand til at finansiere de gode tanker, der også ligger i disse forslag, medmindre man er klar til at tage medansvar for omlægninger inden for det eksisterende system, men også for måske direkte at sikre nye og øgede bevillinger til denne særlig vigtige sag. Det ville selvfølgelig være rart at få et budskab om, om det er socialdemokratiets udgangspunkt, for i så fald anser jeg det for at være muligt at lave en bred aftale omkring denne sag.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at vi fra radikal side har et grundlæggende ønske om, at vi på dette område ikke bare sikrer et spinkelt flertal for sagen, men samler et bredt flertal, da der er tale om at sætte en egentlig reform i sving, sådan som vi har gjort det, når vi har gennemført andre store og vigtige uddannelsesreformer. Det vil i det mindste sige, at vi også skal have regeringen med sammen med andre gode partier.

Jeg har nogle bemærkninger til et par enkelte punkter, som jeg synes også kræver en afklaring. For det første er det ikke nok blot at ville sikre øgede muligheder for at betale folks uddannelse, hvis vi vil gå de traditionelle veje. Jeg mener – det gælder selvfølgelig først og fremmest socialdemokratiet – at hvis vi skal skabe finansieringsmuligheder for de muligheder, der ligger i forslaget, bliver vi nødt til at gå andre veje for at tilbyde uddannelsesstilbud til de grupper af voksne, som vi vel i særlig grad tænker på, når vi vil fremme denne sag. Det er svagheden ved forslaget, at det alene tager stilling til finansieringen af den enkeltes mulighed for at modtage uddannelse og ikke i højere grad også tager højde for, hvad det er for en slags tilbud, der skal gives disse mennesker.

Vi har på en række områder udmærkede uddannelsesstilbud inden for voksenundervisning, som står klar her og nu, men vi må sikre nogle af de grupper, der i dag ikke tager imod samfundets uddannelsesstilbud af mange forskellige grunde, for dem når vi ikke, medmindre vi også går utraditionelle veje, og det vil sige, at vi bliver nødt til at formulere os også på det felt.

Når det gælder administrationen af en sådan ordning, går socialdemokratiet ind for nedsættelsen af regionale nævn. Det mener jeg meget let kunne medføre en unødigt bureaukratisering. Jeg medgiver partiet, at det under alle omstændigheder bliver vanskeligt overhovedet at administrere en ordning, hvor vi i den første fase bliver nødt til at prioritere, men at opbygge nye regionale nævn for at føre denne sag ud i livet, vil jeg advare imod. Jeg mener, at vi har sådanne systemer indbygget både på arbejdsmarkedsområdet og i undervisningsministeriets regie, som vil kunne administrere også en ordning, der knytter sig til begrebet betalt frihed til uddannelse.

Jeg har som en hovedindvending imod begge forslagene – SF går længst i den retning – at det er meget stærkt arbejdsmarkedsorienteret, også så stærkt for SFs vedkommende, at det knyttes meget tæt til fagforeningerne. Det mener jeg ikke er tilfredsstillende, hvis det skal være en åben og bred mulighed for at trække på en bredere gruppe af mennesker. For den formulering, man har såvel i socialdemokratiets forslag som i SFs, betyder også, at der er grupper, man på forhånd udelukker fra at kunne gøre brug af det. Det gælder i særlig grad arbejdsløse – ikke så meget i socialdemokratiets forslag – det gælder de medhjælpende hustruer, det gælder især mindre selvstændige. Det er grupper, der har et mindst lige så stort behov for at kunne trække på sådanne nye muligheder for at modtage undervisning og uddannelse, som vi ønsker at lægge op her.

Jeg kan afsluttende sige, at jeg i øvrigt er enig med vist næsten alle ordførerne om, at med den teknologiske udvikling, som er undervejs i samfundet, vil der være et stort og bredt behov for, at vi, både når det gælder den faglige side af sagen, men også den alment menneskelige, udbygger mulighederne for, at alle mennesker skal kunne få indflydelse på den udvikling, der er i gang. At de kan forstå den, er jo en forudsætning for også at få indflydelse, og her har vi ikke nogen bedre mulighed end at gå undervisnings- og uddannelsesveje.

Jeg håber som sagt, at vi også på grundlag af disse to forslag kan få en konstruktiv udvalgsbehandling.

Poulsgaard (FP):

[Poulsgaard]

Hvis man skal have indflydelse, skal man jo være radikal. Det er dem, der bestemmer, og det er jo spændende, hvordan det vil komme til at gå med dette, for det var jo en god radikal tale, der kunne tyde på, at et og andet er på vej.

Til fru Jytte Andersen vil jeg sige, at hun nok skal blive til noget, for det var da en fremragende tale, hun holdt her. Nej, hvor var den god. Jeg sad og var lige ved at få tårer i øjnene, så rørt var jeg over alle de stakkels uvidende små danskere, der nu skulle oplyses, så nådens sol kunne komme til at skinne på dem. Det er en model, som, når jeg tænker efter, jeg har hørt gang på gang. Hvad er det, man gør? Man skubber de svage foran sig, men dem, man reelt snakker for, og som lovforslaget er beregnet for, er den herskende klasse. Vi har fået uddannet for mange skolelærere. Vi har for få børn. Det er skidt med beskæftigelsesmuligheder. Haps, så trækker vi en ny op af posen, og så er den hjemme igen. Hold op med altid at skubbe de svage grupper foran jer. Sig da til dem rent ud, at det er beskæftigelsesterapi. Det er beskæftigelse for de arbejdsløse lærere, vi har fået uddannet for mange af. Det var ærlig snak i stedet for.

Hr. Kirkegaard holdt en fremragende tale heroppefra. Den var noget bedre end den, fru Jytte Andersen holdt. Jeg kommer faktisk selv fra den egn, som hr. Kirkegaard omtaler. Jeg har selv gået 7 år i skole. Sagt i al beskedenhed har jeg da fået føden uden hjælp fra det offentlige. Ja selvfølgelig ved jeg godt, at man måske kan sige, at folketingsløn vel er offentlig hjælp. Men jeg kunne da pege på de første 50 mennesker, som har banket virksomheder op og derved har gjort noget for uddannelsen og beskæftigelsen, og som har klaret sig med 7 års skolegang. De er ikke blevet samfundstabere. De er tværtimod blev samfundsvindere. Der er også andre måder, man kan komme frem på end bare at sidde på en skolebænk. Men det, der er galt, er den kursus- og mødedille, der rider dette samfund som en mare. Hvad vi bruger af penge fuldstændig unødigt til at sende folk til møder og på kursus, er ikke småpenge. Skal denne her medleven og medindflydelse og demokrati og en vis mand og hans pumpestok udvides, bliver det endnu værre, så går det fuldstændig grassat. Jeg forstår simpelt hen ikke, at et stort parti som

socialdemokratiet ikke har en lille smule anstændighed og ansvarlighed tilbage, men bejler – det er sagt før – til SF, så det klodser noget. Lad være med det! I ødelægger landet.

Selvfølgelig skal der uddannes, og selvfølgelig skal folk omskoles. I det samfund, vi har, er der brug for uddannelse og omskoling som aldrig nogen sinde før. Vi har brancher, der simpelt hen bliver overflødiggjort af den teknologiske udvikling. Her har samfundet selvfølgelig en pligt til at sørge for, at disse mennesker bliver hjulpet til en anden uddannelse, som de kan eksistere af, men det er jo en helt, helt anden historie. Men den skal vi jo selvfølgelig se på, og her vil vi altid være velvillige. Vi er parat til at afsætte penge på finansloven til den nødvendige omskoling af den arbejdskraft, der skal omskoles. Men dette fagforeningsdiktatur, som skal pyntes med demokrati og alle de smukke ord, som fru Jytte Andersen sagde, er lige godt for groft et stykke. Det bliver nu spændende, når vi bliver færdig med disse forslag, at behandle de radikales forslag om betalt uddannelse.

Der er så meget, jeg ikke forstår. Jeg forstår altså ikke – ærlig talt, jeg forstår det godt, men alligevel synes jeg, det er noget mærkeligt noget. Når jeg rejser rundt på højskoler, hvor jeg tit kommer – de er så venlige at invitere mig – hvad møder jeg så på de højskoler? Næsten alle, jeg møder, er arbejdsløse. Det forstår jeg ikke rigtig, for jeg troede faktisk, at det at gå på højskole var et stykke arbejde. Det har jeg altid anset det for.

Hvorfor er det egentlig blevet sådan? Det er den ulyksalige ting, vi har i Danmark. Det, der har overlevet sig selv, hvor vi har fået ansat en masse mennesker, fået bygget en administration op, fået et bureaukrati bygget op, kan vi ikke få det afskaffet igen. For hvad var højskolerne f.eks.? De blev oprettet i en tid, hvor folk gik 7 år i den stråttækte. De gik ud af skolen, når de var 14 år. Så skulle de have et supplement til deres uddannelse, når de var 20, 21, 22 år, og da blev disse folkehøjskoler oprettet, som vi skylder stor tak. Men i dag går vi i skole, til vi er 17, 18, 19 år. Dermed er baggrunden for højskolebevægelsen fuldstændig bortfaldet. Man kan selvfølgelig ikke afskaffe højskolerne, men tager bare et andet klientel ind. Nu tager man de arbejdsløse ind, og det er jo

[Poulsgaard]

faktisk en forskelsbehandling, man foretager her.

Det skal ikke udlægges sådan, at jeg er imod, at de arbejdsløse får en meningsfyldt fritid. Men jeg er imod to ting. For det første er det uretfærdigt for de få elever, der ingen tilskud får, når de tager på højskole, og som måske selv skal betale det hele. Det andet er, at vi godt ved, at de arbejdsløse, der tager på højskole, reelt ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet. De er overhovedet ikke til rådighed for arbejdsmarkedet, for de bliver bare skubbet om bag i køen i den tid, de er på højskole. Derfor er der nok en helt anden ting, vi skulle til at se på, nemlig hvor mange af de arbejdsløse, der reelt er arbejdsløse men det er en helt anden diskussion.

Det er i hvert fald skidt, man ikke har uddannet sig som degn eller noget andet, for der bliver i hvert fald brug for nogle lærere til den slags ting, så vi skal nok få løst beskæftigelsen for lærere og andre, men vi hjælper ikke de svage. De svage gør vi endnu svagere, for de skal over skattebilletten være med til at finansiere dette. Dermed undergraver vi yderligere dansk erhvervsliv og forringer dets konkurrenceevne. Vi får endnu flere svage mennesker, men vi får selvfølgelig flere af disse kærlige behandlere, der skal være kærlige i næste generation også.

Jeg siger velbekomme.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

VS støtter principielt tankerne om betalt frihed til uddannelse. Hvis vi snakker konkret, lægger vi afgørende vægt på, at den er arbejdsgiverfinansieret, at uddannelsen er deltagerstyret, og at der bliver udbetalt den overenskomstmæssige løn, mens man er på BFU. Når jeg har sagt det, har jeg også sagt, at det er SFs tanker, vi er mest enige i. Men for at det nu ikke altid skal lyde, at der står de lidt mærkværdige VSere og kræver og kræver og kræver, vil jeg sige, at mindre vil vi da også godt være med til, hvis det går i den rigtige retning. Mindre vil sige, at vi ser positivt på behandlingen i udvalgsarbejdet. De tanker og ideer, der har været om BFU, har haft to motiver, dels formodning om en beskæftigelsesfremmende effekt, dels tanker om, at uddannelsen skal være et middel til at skabe større lighed og mere demokrati. VS ønsker selvfølgelig også mere demokrati,

men vi mener, at det er helt utilstrækkeligt at se betalt frihed til uddannelse alene ud fra en fordelingsindfaldsvinkel om, at »underskolede arbejdere« skulle have en større del af uddannelseskagen, og at det skulle være de eksisterende voksenuddannelsesstilbud, statslige som private, der skulle udfylde den indholdsmæssige ramme omkring betalt frihed til uddannelse. Vi synes, det er korrekt, at både socialdemokratiet og SF og også de radikale i deres forslag siger, at hvis der skal prioriteres, er det dem, der har den korteste uddannelse, der skal i gang først. Det er korrekt. Men når vi snakker om netop denne gruppe, betragter den jo med rette det traditionelle uddannelsessystem som et meget undertrykkende og et nederlagsproducerende system. Derfor vil diverse grydeklare undervisningspakker, hvad enten de kommer fra centrale dele af fagbevægelsen, fra politiske partier eller lignende instanser, temmelig sikkert have samme virkning. Derfor er det altafgørende for VS, at det bliver op til de enkelte arbejdspladsklubber og fagforeninger selv at definere indholdet i betalt frihed til uddannelse og selv tilrettelægge betalt frihed til uddannelse.

Vi vil arbejde for, at undervisningen hovedsagelig kommer til at foregå i kollektivt organiserede sammenhænge med tilknytning til arbejdspladsen og fagforeningen, og vi ønsker, at undervisningen skal have en klassemæssig indfaldsvinkel. Vi så også gerne, at man kunne bruge betalt frihed til uddannelse i det faglige arbejde som en mobiliserende faktor, og at det kunne blive sådan, at eksempelvis et klubområde kunne komme på uddannelse samtidig.

Det vil altså sige, at det, der er vigtigst for os, er en uddannelse, der retter sig ind imod samfundet og har et politisk perspektiv. Som et eksempel på, at der kan komme noget godt ud af en sådan type uddannelse, kan man nævne den kursusvirksomhed, som har været i gang hos bryggeriarbejderne. Her har der været tale om både oplysningsvirksomhed arrangeret af fagforeningen og om klubinitiativer og mere informelle grupper, f.eks. om arbejdsmiljø. Det

handler om aktiviteter, som har haft udgangspunkt i nogle temaer, der har været centrale for bryggeriarbejderne, den teknologiske udvikling eksempelvis, den økonomiske

[Elisabeth Bruun Olesen]

baggrund bag den og konsekvenserne af den. Det har i kraft af, at uddannelsen er foregået i en kollektiv sammenhæng i tilknytning til arbejdspladsen, været muligt at have et perspektiv, hvor man har kunnet bruge det, hvor man har sagt: hvad gør vi ved denne her teknologiske udvikling? Hvordan handler vi? Hvordan berører den teknologiske udvikling os som arbejdere på denne virksomhed? Derfor har den også haft en klassemæssig indfaldsvinkel.

Vi ser også gerne BFU i sammenhæng med en decentralisering og en øget demokratisering i fagbevægelsen, og derfor er vi betænkelige, når pengene efter SFs forslag skal indbetales til en fond og via LO og forbundene formidles videre til klubberne og den lokale fagbevægelse. Dette kunne komme til at betyde i praksis, at LO og de store forbund satte sig på pengekasen, og så kunne man frygte, at fonden udviklede sig til en instans, der smækkede pengekasen godt og grundigt i, hvis indholdet i uddannelsen ikke passede ind i dens kram. Derfor må det i forslaget præciseres meget, meget klart, at den praktiske administration af pengene ikke har noget som helst at gøre med indholdet i uddannelsen. Det vil jeg godt præcisere igen, fordi det er enormt vigtigt for os, at det skal være basis, dvs. klubberne og fagforeningerne, der har den fulde råderet og suverænitet over, hvad uddannelsen skal bruges til, og hvor den skal bruges. For os er det vigtigt at sige det på den måde, at uddannelsesretten er en individuel rettighed, der forvaltes kollektivt på klubniveau.

Så må det sikres, at folk, der er på betalt frihed til uddannelse, altid kan vende tilbage til jobbet på samme løn- og ansættelsesvilkår, at der ikke tabes anciennitet, og det krav opfylder SFs forslag.

Så er der hele vikarspørgsmålet. Der synes jeg, det er vigtigt at have erfaringerne fra efterlønnen in mente, fordi de har i alle tilfælde vist, at der ikke er fuld vikardækning. Socialdemokraterne regner med, at man kan komme op på omkring 70 pct. i vikardækning, og det er helt utilstrækkeligt for os. En anden ting er, at hvis man taler om en arbejderstyret uddannelse, så taler vi også nødvendigvis om et angreb på arbejdsgivernes ledelsesret. Derfor må det i uddannelseskra- vet være vigtigt at få det præciseret meget nøje, at en vis procentdel af arbejdsstyrken

til enhver tid har krav på at være væk i en vis tid, og at arbejdsgiverne ikke kan blokere for det tidspunkt, hvor man er væk, udskyde det i længere og længere tid eksempelvis, men at man har nogle klare retningslinjer.

Til sidst. Vi snakker om det herinde i folketinget, og man har snakket om det i dele af fagbevægelsen, eksempelvis i SiD, men jeg tror egentlig ikke på, at der er en aktiv opbakning i befolkningen, en aktiv opbakning forstået på den måde, at man eventuelt vil slå for det, at man virkelig vil kæmpe for at få dette. I erkendelse af det – synes jeg – skulle man lave en forsøgsordning på et par år, fordi det eneste, der kan skabe en virkelig entusiasme, er, at man får sine egne positive erfaringer. Derfor kunne man lave en forsøgsordning og undgå, at finansiering af projektet blev kædet sammen med den indholdsmæssige styring, men netop lade det være op til klubberne selv at finde ud af, hvordan man ville have en uddannelse.

Man kunne indholdsmæssigt modvirke styringen ved at opstille nogle ret præcise lovgivningsmæssige rammer for, hvilke projekter der var tilskudsberettigede, og præcisere, at det var deltagerne selv, der skulle have mulighed for at bestemme form og indhold.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Ordføreren for forslagsstillerne vedrørende beslutningsforslag nr. B 54 angående betalt frihed til uddannelse, fru Jytte Andersen, har ordet.

Jytte Andersen (S):

Det forekommer mig en lille smule hult, når både arbejdsministeren, hr. Kirkegaard og hr. Sander siger, at vi selvfølgelig skal satse på voksende uddannelse, og at de er åbne over for en drøftelse og en opprioritering. Når vi har set de forslag, som den nuværende regering indtil nu har tromlet igennem folketinget, tyder det faktisk ikke på, at der er den samme vilje, når det kommer til konkrete kroner og øre. Nedsikring på arbejdsmarkedsuddannelserne på 347 mill. kr., som konkret giver en aktivitetsnedgang på specialarbejderkurserne på 20 pct., besparelserne på fritidsloven, besparelserne på enkeltfagskurserne, altså eksempler, der tyder på, at der ikke er meget hold i de tilsagn, man giver her fra folketingets talerstol.

[Jytte Andersen]

Hr. Kirkegaard nævner, at økonomien er urealistisk. Jeg vil godt sige, at vores forslag koster 800 mill. kr., og man tager hverken stilling til mere eller mindre end 800 mill. kr. Det baserer vi på en forventning om en beskæftigelseseffekt på 70 pct. Hvis den ikke holder, er det klart, at det bliver noget mere. Vi har en tro på, at det holder, og det bygger vi på, at den svenske ordning, som altså ikke er ny, men har kørt nogle år, giver et resultat, som svarer til en beskæftigelseseffekt på 70 pct.

Jeg synes egentlig også, at tvivlen omkring beskæftigelseseffekten forekommer en lille smule mærkelig, specielt når den bliver udtrykt af borgerligere politikere, for man siger faktisk, at arbejdsgiverne har ansat for mange mennesker i deres virksomheder, for det er jo sådan, at når én går ud af arbejdsmarkedet eller går på uddannelse, ligger der ligesom i det, at det kan klares alligevel. Jeg nægter at tro på, at arbejdsgiverne i det danske erhvervsliv har ansat for mange mennesker, så de kan undvære nogen, når de går på uddannelse. Så urentabelt organiserer arbejdsgiverne ikke deres arbejdspladser. Man kan altid diskutere, om beskæftigelseseffekten er 60 pct. eller 70 pct., men sige, at det ikke har nogen beskæftigelseseffekt, er det samme som at sige, at arbejdsgiverne har ansat for mange mennesker, og det tror jeg ikke de har.

Så siger hr. Kirkegaard også, at jeg ligesom indtager en nedladende holdning over for de korttidsuddannede. Det mener jeg ikke jeg har gjort. Jeg har forsøgt at pege på, at der er en klar sammenhæng imellem det enkelte menneskes uddannelse og dets senere livssituation, både når det drejer sig om placering på arbejdsmarkedet og i jobhierarkiet, om den indkomst, man senere i livet kan tjene, om den enkeltes boligsituation og i øvrigt også i forhold til ledighedsrisikoen. Det er den sammenhæng, vi er nødt til at forholde os til politisk og sige, at de skal have nogle gunstigere vilkår for at få lidt uddannelse.

Så har både de konservative og hr. Ole Vig Jensen været inde på de regionale nævn, at vores model virkede centralistisk og sådan noget. Jeg mener, man er nødt til at have et system, som sikrer, at den prioritering af de korttidsuddannede kommer til at foregå sådan, som det politiske flertal nu engang mener at den skal foregå. Jeg mener også, det er

vigtigt, at lønmodtagerne har den overvejende indflydelse i et sådant nævn, fordi det netop er dem, det drejer sig om, og ikke arbejdsgiverne. Jeg mener heller ikke, at det er unaturligt at tage repræsentanter ind i disse nævn fra kommunale institutioner, uddannelsesinstitutioner osv., men vi er åbne over for at få diskuteret, hvilken form for styring dette system bedst kan komme til at fungere efter.

Jeg har ikke den samme opfattelse, som hr. Kirkegaard tilsyneladende har, at voksne mennesker lader sig manipulere ind i nogle uddannelser, som de ikke synes om, eller at voksne mennesker vælger at gå på uddannelse, hvis de ikke selv har lyst til det. Jeg tror på, at folk selv er i stand til at vurdere, både om de vil tage imod retten til uddannelse og også, hvad de vil bruge retten til i det brede uddannelsessystem, vi har. Så jeg synes i virkeligheden, at den trussel, som hr. Kirkegaard ser i de regionale nævn, viser mere nedladdenhed i forhold til voksne menneskers evne til selv at træffe beslutninger end mine bemærkninger omkring de korttidsuddannedes mere begrænsede mulighed for uddannelse end dem, der er mere uddannelsesvante.

Det overrasker mig egentlig en smule, at hr. Sander som repræsentant for partiet venstre kan være så fast i sin argumentation om, at uddannelse er noget, arbejdsmarkedets parter må tage hånd om. Partiet venstres baggrund og tradition, dets historie, bygger jo på, at et bredt folkeoplysende arbejde er bærende for et reelt, velfungerende demokrati. Her er det et spørgsmål om at tilrettelægge nogle uddannelser, hvor alle, der har lyst, alle, der føler, at de gerne vil tage del, får en reel mulighed. Det kan da ikke være afgørende, om arbejdsmarkedets parter kan blive enige eller ikke om at give nogle mennesker nogle reelle muligheder i vores uddannelsessystem. Synspunktet overrasker mig noget.

Til hr. Ole Vig Jensen, som klart siger, at mine forventninger om et flertal ikke er urealistisk, vil jeg sige, at vi er meget glade for hr. Ole Vig Jensens bemærkninger. Vi føler naturligvis også, at det er naturligt, at de to forslag danner udgangspunkt for de forhandlinger, som folketingets uddannelsesudvalg nu skal i gang med. Vi finder egentlig ikke i forhold til finansiering og økonomi, at der er så voldsom stor afstand mellem 500 mill. kr. og 800 mill. kr. I forhold til, hvad vi i øvrigt

[Jytte Andersen]

bruger i hele det samlede uddannelsessystem, så er det vel begrænset, hvor stor afstanden er på dette punkt.

Hr. Ole Vig Jensen spurgte mig direkte, om socialdemokratiet var parat til at tage medansvar for en samlet økonomisk politik, som skulle skaffe disse midler til veje. Vi har hele tiden været parat til at indgå i et politisk og økonomisk samarbejde med regeringen. Det, der har været problemet, er, at regeringen ikke ville have os med. Vi er stadig væk klar til det, men hr. Ole Vig Jensen husker også forhandlingsforløb, hvor hånden er blevet slået af de socialdemokratiske krav og ikke bare kravene, men også vores udstrakte hånd i forhold til at skaffe økonomisk dækning for dem.

Jeg vil i al stilfærdighed spørge hr. Ole Vig Jensen og det radikale venstre, hvad det radikale venstre har gjort i forhold til regeringen for at få bragt socialdemokraterne ind i de politiske forhandlinger. Spørgsmålet hviler i høj grad på de radikales krav til regeringen om at få bragt den socialdemokratiske gruppe med ind i forhandlingerne, men som sagt er vi klar.

Til de lidt kritiske bemærkninger, som hr. Ole Vig Jensen havde til forslaget, vil jeg sige, at vi også ønsker at gå utraditionelle veje. Vi tror ikke på, at vi kan komme videre ad de, om jeg så må sige, traditionelle veje over for den målgruppe. Derfor er det naturligvis nødvendigt at få udviklet voksenundervisningssystemet, og vi er glade for forsøgs- og udviklingscentret, som snart starter, og vi mener heller ikke, at vi kan undlade at gå nye veje også i formidling og opsøgende arbejde for at få gjort folk bekendt med, at der her rent faktisk er et tilbud, som står til deres rådighed.

Vi har ikke i forslaget forsøgt at lægge det op som et arbejdsmarkedsorienteret uddannelses tilbud. Tværtimod. Vi synes, at vi har peget på, at det både er arbejdsmarkedsuddannelserne i enkeltfagene, enkeltfagskurserne, højskoleophold og oplysningsforbundenes virksomhed, som kan være et valg, som den enkelte selv må træffe. Vi er altså åbne over for målgruppen. Vores forslag taler om dem, der er på arbejdsmarkedet, de arbejdsløse, de hjemmearbejdende kvinder og de mindre, selvstændige erhvervsdrivende. Vi er åbne over for det udvalgsarbejde, vi skal i gang med.

Så til hr. Poulsgaard: vi har ikke snakket om staklerne, vi har snakket om dem, vi tror og ved trænger til en ekstra håndsrækning med at blive frigjort for de barrierer, der i dag er for deres mulighed for at få uddannelse. Det er den arbejdsmæssige barriere, altså ofte hårdt arbejde, skifteholdsarbejde, manglende ligestilling, og det er den barriere, der hedder dårlig økonomi, som meget ofte hænger sammen med en kort uddannelse. Det er faktisk de to barrierer, vi vil have brudt ned gennem de lovforslag, vi opfordrer regeringen til at komme med: retten til uddannelse og retten til en reel løngodtgørelse som en rimelig kompensation for det indtægtstab, som man måtte få, når man forlader arbejdspladsen for at tage uddannelse.

Jeg håber, regeringen vil lytte til det politiske flertal, som tegner sig for disse principper. Jeg vil spørge, om man allerede i de aktuelle forhandlinger, der foregår mellem det radikale venstre og regeringen, har bragt spørgsmålet frem om at få afsat ressourcer til en start på en voksenundervisningsreform. Det er jo det, som det radikale forslag taler om at der skal afsættes ressourcer til på finansloven for 1985.

(Kort bemærkning).

Kirkegaard (KF):

Jeg stillede fru Jytte Andersen et konkret spørgsmål, men fik ikke skyggen af et svar, og derfor er jeg nødt til at gentage mit spørgsmål.

Folketingets medlemmer modtog i denne uge dette udmærkede skrift, som jeg går ud fra fru Jytte Andersen også har studeret, Orientering fra socialforskningsinstituttet nr. 1, 1984. Jeg vil gerne have lov til at citere fra side 2:

»Efterlønsordningen har en beskæftigelseseffekt på ca. 50 pct. Sagt på en anden måde kommer der én arbejdsløs i arbejde for hver to ældre, der forlader et job og går på efterløn.«

Altså, efterlønsordningen giver en beskæftigelseseffekt på 50 pct. Fru Jytte Andersen opererer med en beskæftigelseseffekt af BFU-forslaget på 70 pct. Vil fru Jytte Andersen ikke blot nogenlunde sandsynliggøre, at BFU skulle give en bedre beskæftigelseseffekt end efterlønsordningen?

(Kort bemærkning).

Sander (V):

Fru Jytte Andersen har selvfølgelig ret i, at venstre lægger enormt megen vægt på uddannelse, og det gør vi i alle afskygninger, hvad der også ofte er kommet til udtryk hos den undervisningsminister, vi har i øjeblikket. Samtidig med at vi gerne ser uddannelse og undervisning, taler vi her også om, hvem der skal betale. Derfor må fru Jytte Andersen heller ikke tage mig til indtægt for, at vi vil være med til et eller andet på et senere tidspunkt. Jeg sagde, vi var positive over for tankerne, men det må være arbejdsmarkedets parter, som udreder de midler, som skal til. Det føler jeg er meget, meget væsentligt. Det er også det, der er grundholdningen i det andet, jeg sagde om netop dette forslag.

Nu siger fru Jytte Andersen, at der bare er en afstand på 300 mill. kr. fra de 500 mill. kr. til de 800 mill. kr. For et øjeblik siden sagde hr. Kaj Poulsen, at man bare beder om 20 øre mere i timen. Sådan er det hele tiden. Det er det, der er forskellen på socialdemokratiet og venstre. Det er ikke muligt bare at kræve ind hele tiden, når man ikke har nogen indtægter. Det er derfor, vi hele tiden siger, at vi må passe på, at vi ikke går i gang med noget, der koster mere, end vi kan magte.

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

Jeg mener, jeg svarede hr. Kirkegaard i min svarrunde, at vi baserer vores skøn på svenske erfaringer, som taler om en beskæftigelseseffekt på 70 pct. Det er klart, at det er et skøn, og det er det skøn, vi har baseret vores forslag på.

Til hr. Sander vil jeg svare, at det stadig væk virker besynderligt på mig, når jeg tænker på det brede uddannelsesgrundlag og traditionerne i venstre, at det er arbejdsmarkedets parter, der skal finansiere uddannelsesreformen om betalt frihed til uddannelse. Vi har ikke arbejdsmarkedets parter til at finansiere folkeskolen eller oplysningsforbundenes virksomhed eller de videregående uddannelser. Det er ikke arbejdsmarkedets parter, der skal finansiere uddannelsesstilbudene, så hvad er det, der gør venstres holdning i dette spørgsmål anderledes?

Når jeg nu alligevel skal stille spørgsmål, vil jeg også godt høre, om der ikke er en in-konsekvens i, at arbejdsmarkedets parter skal betale, men i øvrigt også dække grupper uden for arbejdsmarkedet. Det er da inkonsekvent! Det er det i hvert fald i min terminologi.

(Kort bemærkning).

Sander (V):

Nu er der dog en vis forskel på folkeskolen og forslagene, vi behandler i dag. Det væsentlige er nok, at der her er tale om en udvidelse. Det, jeg sagde før, var, at vi ikke kan magte den ene udvidelse efter den anden, uanset om det er 20 øre i timen det ene øjeblik eller det er 300 mill. kr. det andet. Vi har ganske enkelt ikke penge til det. Det er det eneste svar, der er på det spørgsmål.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Ordføreren for forslagsstillerne vedrørende beslutningsforslag nr. B 77, forslag til folketingsbeslutning om betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden, fru Alice Faber, har ordet.

Alice Faber (SF):

Jeg vil starte med at sige til hr. Sander, at vi simpelt hen ikke har råd til at lade være med at starte på denne uddannelsesreform.

Jeg vil først sige lidt generelt om socialdemokratiets forslag og derefter gå over til at svare ordførerne.

Dario Fo har sagt, at den, der har ordene, har magten. Disse to forslag fra SF og fra socialdemokratiet er begge lavet ud fra denne viden. Både socialdemokratiet og SF finder det alvorligt, at videnskløften i de forløbne år i vores samfund ikke er udjævnet mere, end den er. Nu haster det med at få sat en voksenuddannelsesreform i gang, og det haster meget. Den rivende teknologiske udvikling, vi er inde i, vil kunne ændre styrkeforholdet mellem dem, der får mulighed for uddannelse på et højt niveau, og dem, der af sociale og økonomiske årsager er og bliver skubbet ud af vores uddannelsessystem. Kløften bliver endnu større, end den er i dag. Der vil virkelig blive tale om en kløft, som til syvende og sidst kan komme til at true vores demokrati.

Det er ikke to enslydende forslag, vi har fremsat. De væsentligste forskelle ligger i, at

[Alice Faber]

SFs forslag i første omgang mere direkte henvender sig til folk med 7 års skolegang og til de arbejdsløse. Der var en ordfører, der var inde på, at vores forslag ikke henvendte sig til de arbejdsløse. Det er altså ikke rigtigt.

Derudover vil vi have arbejdsgiverne med til at betale ud fra den antagelse, at de vil få en bedre lønarbejder, hvis han har et højere vidensniveau. Det vil sige, at ansatte skal have ret til løn i uddannelsestiden.

SF forlanger heller ikke 6 års tilhørsforhold til arbejdsmarkedet. Vi ønsker også, at beslutningen om kursernes indhold tages så tæt på kursisterne som muligt, netop fordi vi ved, at de mennesker, der har fået den korteste uddannelse, ofte ikke har de bedste minder fra deres skoletid, som fru Elisabeth Bruun Olesen var inde på, og ofte finder, at skoletiden ligger så langt væk, at det er svært at komme i gang igen.

Vi må forsøge at lave tilbud, som ikke ligner de gamle, som ofte ikke har været særlig inspirerende. Jeg tror, man kan lære meget og måske mere om samfundsforhold på et sykursus end på et kursus om samfundskundskab. Retten til opsøgende virksomhed, som er med i begge forslag, er utrolig væsentlig, netop fordi det er så svært at få fat i disse grupper, som mange også har været inde på.

I SFs forslag ligger der også tanker om, hvordan det skal være i 1990'erne, og det kan godt være, at det bliver dyrere, men vi er da meget indstillet på at forhandle om det.

Arbejdsministeren var ikke indstillet på at tage lovgivningsinitiativer. Det kan bestemt undre, når man tænker på de alvorlige ting, der ligger i forslagene, og de alvorlige opgaver for samfundet, som ændrer sig så fantastisk fra den ene dag til den anden.

Jeg er enig med fru Jytte Andersen i, at det er vigtigt, at vi nu finder frem til et forslag, som vi kan være enige om. Vi må efterprøve, hvor langt vi er enige, men fra vores side er vi altså meget interesseret i at blive enige ud fra socialdemokratiets forslag og også med nogle af tankerne fra det radikale venstres forslag.

Til hr. Kirkegaard. Det var dog en underlig sammenligning mellem efterlønsmodtagere og folk, som kommer med en helt anden alder og med nogle helt andre tilbud til arbejdsmarkedet. Jeg kan slet ikke forstå, at man kan stå her og sammenligne effekten

vedrørende efterlønsmodtagere, når man ved, at masser af arbejdspladser af veneration over for de arbejdstagere, de har haft på deres arbejdsplads, har beholdt nogle af efterlønsmodtagerne i længere tid, end en skrap rationalisering egentlig tilsagde. Jeg kan slet ikke forstå den sammenligning. Vi kan jo se det på arbejdsløshedsstatistikkerne. En mand på 60 år har utrolig svært ved at få arbejde, mens en mand på 25 år har andre muligheder på arbejdsmarkedet. Den sammenligning kan ikke bruges til at køre så langt ud og blive ved med at spørge. Den synes jeg var meget tynd.

Hr. Kirkegaard mener, at der er ideologiske overtoner i forslagene. Naturligvis er der det. Der er også ideologiske overtoner i regeringens forslag. Forskellen er bare, at regeringspartierne, de borgerlige, er mere vant til at tilsløre, hvad de egentlig vil. Ideologi er noget uartigt for de borgerlige, og det prøver de på at overbevise befolkningen om. Det er helt klart, at dette er ideologi.

Ellers ville hr. Kirkegaard jo afvise forslaget fra SF. Arbejdsgiverne har ikke råd, mener hr. Kirkegaard. Som sagt mener vi, at arbejdsgiverne ikke har råd til at lade være med at være med. Jeg ved ikke, om det er så synd for arbejdsgiverne. Aviserne er fyldt med overskrifter om, hvilke enorme overskud virksomheder har i Danmark, så det med at synes, at det er så synd for arbejdsgiverne, kan man altså ikke få mig til at gå med på.

Hr. Sander fra venstre afviser begge forslag, og jeg kan samstemmende med fru Jytte Andersen undre mig over, at venstre har en så afvisende holdning til noget, der er så decentralt og folkeligt som det, disse to forslag er udtryk for. Men jeg ved godt, at venstre har lidt svært ved at finde sine ben i forhold til sine gamle tanker. Hr. Sander er også inde på, at arbejdsgiverne bliver spændt hårdere og hårdere for. Det kan jeg komme med de samme kommentarer til, som jeg kom med til hr. Kirkegaard.

Hr. Ole Vig Jensen var udsat for et stort frieri, og jeg vil da godt være med på frierholdet, for jeg synes, det er vigtigt, at vi får gjort noget ved dette område, det er vi meget enige i. Men jeg synes nok, at det frieri, hr. Ole Vig Jensen fik fra de borgerliges side, var meget skrabet. Buketten var ikke særlig dyr eller ikke særlig omfangsrig, så jeg synes hellere, at hr. Ole Vig Jensen skal gå ind i et

[Alice Faber]

konstruktivt udvalgsarbejde sammen med socialdemokratiet og SF og selvfølgelig også VS, som også var meget positive over for forslagene. Hr. Ole Vig Jensen ved ikke rigtig, hvad de radikale vil, men vil gerne have, at der bliver et så bredt flertal som muligt.

Jeg er meget enig med hr. Ole Vig Jensen; jeg synes også, at det er lidt svært at lade være med at komme ind på det næste forslag. Det er vigtigt, at vi ikke holder os til de traditionelle veje, for det handler virkelig om at få folk med, som er bange for mange af de her ting, der skal ske, også ændringerne i samfundet; det er jo også det, det handler om. De er bange for ændringerne i samfundet, og derfor holder de nok også lidt igen, når det drejer sig om at få undervisning i, hvad det er for nogle ændringer, der skal ske, og hvilke konsekvenser de ændringer får for deres dagligdag. Det er meget vigtigt, at de tilbud, der gives, gives som en meget bred vifte.

Hr. Poulgaard kom med sangen om den herskende klasse, som vi jo har hørt utrolig mange gange her, og som vi kan udenad. Dengang man kun fik 7 års skolegang, var det hele mægtig godt – har vi også hørt mange gange. Den dér med »da jeg var knægt, var det alt sammen vældig godt«, har vi også hørt mange gange.

Fru Elisabeth Bruun Olesen kom med en meget konstruktiv og positiv kritik. Det vil jeg gerne takke for. Fru Elisabeth Bruun Olesen var lidt bange for, at disse forslag måske ikke havde aktiv opbakning i befolkningen. Jeg tror, det er rigtigt, at man laver nogle forsøgsordninger og prøver at følge dem meget tæt. Det radikale venstre har et forslag om, at man laver et udvalg, som følger denne udvikling for at komme med inspiration til nye tilbud og en ny vifte til så store områder som muligt. Jeg tror, det er meget vigtigt. Det er noget, som absolut ikke må blive fastlåst i et bestemt mønster, for så er det på forhånd dødt.

Jeg håber på, at vi så hurtigt som muligt kan få sat denne uddannelsesreform i gang, og jeg har da også med glæde noteret mig, at det radikale venstre foreslår, at der skal afsættes penge allerede fra 1985. Vi synes, der skulle afsættes penge så hurtigt som muligt, også her i 1984, men vi vil være meget positive over for forhandlinger med både det radi-

kale venstre og socialdemokratiet om disse to forslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagenes overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslagene til folketingsbeslutning henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 114:

Forslag til folketingsbeslutning om et 10 punkts program for voksenundervisning og folkeoplysning.

Af Ole Vig Jensen (RV) m.fl.
(Fremsat 4/4 84).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

10 punkts programmet er en genfremsættelse, og da jeg ved førstebehandlingen sidste år ret nøje kommenterede programmet og dets enkelte punkter, vil jeg i dag begrænse mig til nogle bemærkninger om nyhederne i forslaget i forhold til sidst.

Den nye udgave af 10 punkts programmet er efter min opfattelse både bedre og mere præcis end forgængeren. Jeg har været glad for at se, at programmets punkt 2 om folkeoplysning og voksenundervisning ikke længere indeholder et krav om, at bestemte aktiviteter skal prioriteres højt. Det må være vigtigt inden for folkeoplysningen, at udbuddet af aktiviteter er så frit som muligt.

Punkt 8 indeholdt sidste år et forslag om oprettelse af et forsknings- og udviklingscenter for voksenundervisning og folkeoplysning. Der er som bekendt nu skaffet bevilling til etablering og drift af centeret. Det blev